

περισσότερες περιφερειακές αλυσίδες εφοδιασμού. Στο πολιτικό επίπεδο, η περιφερειοποίηση προωθείται από την έκκληση της Ε.Ε. για «ανοιχτή στρατηγική αυτονομία» και τη νέα της ατζέντα για τη Μεσόγειο, ενθαρρύνοντας τις επιχειρήσεις να μεταφέρουν την παραγωγή τους εντός Ε.Ε. και στις γειτονικές χώρες. Επιπλέον, η πολιτική αντίδραση στην κρίση ήταν τολμηρή και καινοτόμος, δημιουργώντας έτσι δυναμική προς σημαντικές διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις για την ευρωπαϊκή οικονομία.

■ Είναι το Ταμείο Ανάκαμψης μια σοβαρή ένδειξη κοινής πολιτικής της Ένωσης;

Τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. συμφώνησαν σε νέα μέτρα χρηματοδότησης, που αποτυπώνουν ένα σημαντικό βήμα προς μια ισχυρότερη και από καιρό απαραίτητη δημοσιονομική ολοκλήρωση στην ήπειρο. Τα μέτρα που υιοθετούνται περιλαμβάνουν νέα εργαλεία οικονομικής υποστήριξης, όπως το SURE και το NextGen EU, ένα μεγάλο σχέδιο ανάκαμψης, που συνδέεται μακροπρόθεσμα με τον προϋπολογισμό της Ε.Ε. για την περίοδο 2021-2027. Το NextGen EU αποτελεί βασική ευκαιρία για ενίσχυση της μακροπρόθεσμης ανάπτυξης και επιτάχυνσης του πράσινου και ψηφιακού μετασχηματισμού των ευρωπαϊκών οικονομιών. Η επένδυση που συνδέεται με αυτό το σχέδιο θα υποστηρίξει την επίτευξη της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, κάνοντας την Ευρώπη να προχωρήσει προς τον στόχο μηδενικών καθαρών εκπομπών αερίων θερμοκηπίου έως το 2050 και την περαιτέρω ώθηση των κρατών-μελών προς την ψηφιοποίηση. Αυτή η πολιτική θα ενισχύσει τη θέση της Ευρώπης στις διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές. Κοιτώντας μπροστά, τα «πράσινα ομόλογα» θα διαδραματίσουν ολοένα και σημαντικότερο ρόλο στη χρηματοδότηση που απαιτείται για τη μετάβαση σε μια χαμηλών εκπομπών Ευρώπη και αλλού, ενώ η Ε.Ε. πρόκειται να γίνει ο παγκόσμιος ηγέτης στον καθορισμό προτύπων για έκδοση «πράσινων ομολόγων».

Επιπλέον, νέες εκδόσεις χρέους στο ευρωπαϊκό επίπεδο ύψους 850 δισεκατομμυρίων ευρώ μέσω του SURE και του NextGen EU θα υποστηρίξουν τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού ασφαλούς περιουσιακού στοιχείου ενισχύοντας τον διεθνή ρόλο του ευρώ. Ως εκ τούτου, είμαι πεπεισμένος ότι η Ευρώπη θα αναδειχθεί ισχυρότερη μετά την πανδημία και θα είναι σε θέση να παίξει πρωταγωνιστικό ρόλο προς μια δικαιότερη και πιο βιώσιμη οικονομία.

■ Η Ελλάδα είναι μία από τις χώρες που επηρεάστηκαν βαθύτατα από την COVID-19 λόγω της κρίσης στην τουριστική βιομηχανία. Δεδομένης και της οικονομικής κρίσης που βιώνει την περασμένη δεκαετία, ποιες είναι οι προκλήσεις που έχει μπροστά της;

Οι χώρες του ΟΟΣΑ που έχουν μεγάλη τουριστική βιομηχανία συγκαταλέγονται στις οικονομίες που έχουν υποφέρει περισσότερο από την κρίση COVID-19. Ο τουρισμός είναι σημαντικός παράγοντας οικονομικής δραστηριότητας στην Ελλάδα. Αντιστοιχεί άμεσα στο 6,8% του ΑΕΠ το 2019 (σε σύγκριση με τον μέσο όρο του ΟΟΣΑ - 4,4% του ΑΕΠ) και απασχολεί 404.000 άτομα - ή 10,3% της συνολικής απασχόλησης στη χώρα. Οι επιπτώσεις της κρίσης ήταν ασύμμετρες και ιδιαίτερα τοπικές. Για παράδειγμα, επηρεάστηκαν ιδιαίτερα οι νησιωτικές οικονομίες, που εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τον τουρισμό. Για το 2021, ο Σύν-

δεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΣΕΤΕ) έχει προβλέψει ότι τα τουριστικά έσοδα της Ελλάδας είναι πιθανό να αντιστοιχούν στο μισό των κερδών του 2019. Όσο η κρίση συνεχίζεται, η επέκταση και διεύρυνση των στοχευμένων μέτρων στήριξης θα ενισχύσουν τα εισοδήματα των νοικοκυριών και θα διασφαλίσουν, μέσω της ρευστότητας, ότι οι βιώσιμες επιχειρήσεις μπορούν να λειτουργήσουν ξανά μετά το πέρας της υγειονομικής κρίσης. Οι πρόσφατες κυβερνητικές ανακοινώσεις για επέκταση αυτών των μέτρων και η επιπρόσθετη ρευστότητα είναι ιδιαίτερα ευπρόσδεκτες, ειδικά εάν η Ελλάδα μπορεί να ανοίξει ξανά με ασφαλή τρόπο για τη θερινή περίοδο. Η κρίση της COVID-19 υπογραμμίζει, όμως, την ανάγκη η Ελλάδα να αντιμετωπίσει μακροχρόνιες προκλήσεις. Φρενάρει τη σταδιακή διεύθυνση και πρόσβαση των Ελλήνων σε σταθερές θέσεις εργασίας και τη μείωση της υψηλής ανεργίας. Επιβραδύνει, επίσης, τις πρόσφατες βελτιώσεις στα ποσοστά φτώχειας, ιδίως μεταξύ των οικογενειών με παιδιά. Πιθανότατα θα δημιουργήσει νέα μη εξυπηρετούμενα δάνεια, αποδυναμώνοντας την ποιότητα των περιουσιακών στοιχείων των τραπεζών, αυξάνοντας περαιτέρω την ανάγκη άμεσης αποκατάστασης της υγείας των τραπεζών, ώστε να μπορούν να υποστηρίξουν την αναβίωση των επενδύσεων και τη χρηματοδότηση της οικονομίας.

Η κρίση -και η σημασία του τουρισμού- υπογραμμίζει την ανάγκη να μεταποιοστεί η οικονομία σε υψηλότερα επίπεδα καινοτομίας, σε τομείς υψηλότερης παραγωγικότητας, επιτρέποντας στις επιχειρήσεις να αναπτυχθούν και να γίνουν πιο ανθεκτικές και παραγωγικές.

■ Θεωρείτε ότι η Ελλάδα είναι πεδίο για άμεσες ξένες επενδύσεις; Ποιες είναι οι μεταρρυθμίσεις που χρειάζονται, ώστε να επιτευχθεί μια έκρηξη των επενδύσεων;

Η Ελλάδα συνεχίζει τα μεταρρυθμιστικά της προγράμματα και εξελίσσεται σε έναν ολοένα και πιο ελκυστικό προορισμό για επενδύσεις και επιχειρηματικές δραστηριότητες. Το 2019, οι εισροές Αμεσων Ξένων Επενδύσεων (ΑΞΕ) στην Ελλάδα αυξήθηκαν κατά 26%, ενώ μειώθηκαν κατά 25% στον ΟΟΣΑ στο σύνολό του. Κατά την περίοδο 2016-2019, οι εισροές ΑΞΕ στην Ελλάδα αυξήθηκαν κατά 46% ετησίως κατά μέσο όρο, ενώ μειώθηκαν κατά 10% ετησίως στον ΟΟΣΑ στο σύνολό του. Η κρίση της COVID-19 έθεσε ξαφνικά ένα τέλος σε αυτή την αύξηση των εισροών ΑΞΕ. Ωστόσο, ενώ οι εισροές ΑΞΕ μειώθηκαν κατά 51% στον ΟΟΣΑ το 2020, σε σύγκριση με το 2019, στην Ελλάδα μειώθηκαν «μόνο» κατά 30%. Προκειμένου να διατηρήσει ισχυρές εισροές ξένων επενδύσεων, η Ελλάδα μπορεί να βασιστεί σε ένα πολύ ανοιχτό ρυθμιστικό πλαίσιο, το οποίο είναι κατά 50% λιγότερο περιοριστικό από τον μέσο όρο του ΟΟΣΑ. Επιπλέον, το πρόγραμμα «Ελλάδα 2.0», που παρουσιάστηκε πρόσφατα από την κυβέρνηση, περιλαμβάνει πολλές δράσεις που θα επιτρέψουν την περαιτέρω βελτίωση της ελκυστικότητας της Ελλάδας για επενδύσεις και την υποστήριξη της μετάβασης της Ελλάδας σε μια πιο έξυπνη και πιο πράσινη οικονομία. Η ταχεία και υψηλής ποιότητας εφαρμογή αυτών των σχεδίων είναι απαραίτητη, εάν η Ελλάδα θελήσει να εκμεταλλευτεί στο έπακρο αυτό το εξαιρετικό πρόγραμμα. Η εξυγίανση του τραπεζικού συστήματος παραμένει μια από τις πιο κρίσιμες ανάγκες και είναι απαραίτητη για να μπορέσουν οι ιδιωτικές επενδύσεις να απογειωθούν. Τώρα είναι η ώρα για την προετοιμασία και την εφαρμογή περαιτέρω σχεδίων εξυγίανσης των τραπεζών, ώστε να μπορούν να ξαναρχίσουν τον δανεισμό.

■ Μεγαλύτερη χρήση μετοχικών ενέσεων, έμμεσα μέτρα για στήριξη μικρών εταιρειών και έγκαιρη αναδιάρθρωση θα μπορούσαν να λύσουν πολλά προβλήματα»

Οι αποπληρωμές θα πρέπει να είναι συνδεδεμένες με την πορεία της οικονομίας (state-contingent), μιμούμενες τις μετοχικές ενισχύσεις. Άλλο χρήσιμο μέτρο για να αντιμετωπιστούν οι χρηματοδοτικές ανάγκες των μικρομεσαίων χωρίς να αυξηθεί το χρέος τους είναι η μετατροπή κρατικών (σχετιζόμενων με την κρίση) δανείων σε επιχορηγήσεις. Η μετατροπή αυτή μπορεί να εξαρτάται από τα χρήματα που ξοδεύτηκαν σε συγκεκριμένες δραστηριότητες ή/και για να καλύψουν συγκεκριμένες δαπάνες.

■ Τρίτον, οι υπεύθυνοι πρέπει να ενθαρρύνουν την έγκαιρη αναδιάρθρωση χρέους για να επιτρέψουν σε εταιρείες υπό πίεση να συνεχίσουν να λειτουργούν ομαλά. Αυτό θα βοηθούσε να συντονιστούν τα αιτήματα των πιστωτών με τρόπο που είναι συνεπής με τη διατήρηση της ορατότητας μιας εταιρείας και της ικανότητάς της να επενδύει καθώς προχωρούμε. Τα σχετικά μέτρα περιλαμβάνουν: υιοθέτηση νομικών όρων που να ευνοούν τη νέα χρηματοδότηση για εταιρείες υπό πίεση, μεταρρυθμίσεις στο πτωχευτικό δίκαιο, περιλαμβανομένης της προώθησης προ-πτωχευτικού πλαισίου και, τέλος, συγκεκριμένες διαδικασίες για να διευκολυνθεί η αναδιάρθρωση μικρομεσαίων. Οι βελτιώσεις στα πτωχευτικά σχήματα θα πρέπει να διευκολύνουν τις εξωδικαστικές διαδικασίες και την ανταλλαγή (swap) χρέους με μετοχές. Αυτό ισχύει ειδικά στην Ευρώπη, όπου τα αυξανόμενα τραπεζικά NPLs θα πρέπει να αντιμετωπιστούν συνολικά. Γι' αυτό και οι Αρχές πρέπει να συνεχίσουν να σχεδιάζουν και να προετοιμάζουν λύσεις που στηρίζονται στην αγορά -όπου είναι δυνατό- για να αφαιρέσουν κακό ενεργητικό από τους ισολογισμούς των τραπεζών και να διευκολύνουν την ικανότητα των τελευταίων να λειτουργήσουν ως ενδιάμεσοι και να στηρίξουν την ανάκαμψη.

Συνολικά, η μεγάλη δυσκολία σε αυτή τη φάση αφορά τη στοχευμένη στήριξη, με διαχωρισμό μεταξύ βιώσιμων και μη βιώσιμων επιχειρήσεων, καθώς το τεράστιο εύρος της κρίσης και τα υψηλά επίπεδα αβεβαιότητας καθιστούν δύσκολο να προβλεφθεί πώς θα μοιάζει το επιχειρηματικό τοπίο στον μετά COVID-19 κόσμο.

ΤΑ ΕΜΒΟΛΙΑ

«Οι προοπτικές για μια ανθεκτική οικονομική ανάκαμψη εξαρτώνται από την ταχεία ανάπτυξη εμβολίων σε όλο τον κόσμο και τη συνεχή υποστήριξη από τις φορολογικές και νομισματικές πολιτικές»

ΕΥΡΩΠΗ

«Είμαι πεπεισμένος ότι η Ευρώπη θα αναδειχθεί ισχυρότερη μετά την πανδημία και θα είναι σε θέση να παίξει πρωταγωνιστικό ρόλο προς μια δικαιότερη και πιο βιώσιμη οικονομία»

■ Πώς πρέπει να αντιμετωπιστεί το ιδιωτικό χρέος που δημιουργήθηκε από την πανδημία COVID-19; Πιστεύετε πως πρέπει να υπάρξει μια «διαγραφή» του χρέους για επιχειρήσεις και νοικοκυριά;

Τα άνευ προηγουμένου μέτρα νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής ήταν κρίσιμα για την αντιμετώπιση των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι χρηματοπιστωτικές αγορές ως αποτέλεσμα της COVID-19. Ωστόσο, η υπερβολική εταιρική μόχλευση και η αυξανόμενη διασύνδεση με μέτρα στήριξης έχουν δημιουργήσει συνθήκες για μία εύθραυστη ανάκαμψη. Με το βλέμμα μπροστά, θα ήθελα να περιγράψω τρεις σκέψεις για τη μείωση του χρέους για τις επιχειρήσεις:

1 Πρώτον, οι κυβερνήσεις πρέπει να εξασφαλίσουν ότι η μεγαλύτερη χρήση μετοχικών ενέσεων είναι μέρος της εργαλειοθήκης τους για τη στήριξη επιχειρήσεων. Πρόσφατη έρευνα του ΟΟΣΑ δείχνει ότι, ενώ πολλές κυβερνήσεις έχουν δημιουργήσει καινοτόμα προγράμματα μετοχικής στήριξης για τις επιχειρήσεις, δεν υπάρχει αρκετό μέγεθος για να αντιστραφεί η σημαντική αύξηση της μόχλευσης. Επιπλέον, βασικά στοιχεία του προγράμματος θα πρέπει να καλούν σε αύξηση κεφαλαίου σε δημόσιες και ιδιωτικές αγορές ως όρο για δανεισμό από κυβερνητικά προγράμματα. Αυτό θα βοηθήσει να εξασφαλιστεί ότι μειώνεται αντί να αυξάνει η μόχλευση.

2 Δεύτερον, όσοι χαράσσουν πολιτική πρέπει να χρησιμοποιήσουν επίσης έμμεσα μέτρα για να βοηθήσουν μικρές επιχειρήσεις. Για παράδειγμα, δάνεια για τα οποία η αποπληρωμή μπορεί να συνδεθεί με τις επιδόσεις της εται-

«Τρία μέτρα-ανάσα για το χρέος των επιχειρήσεων»

«Μεγαλύτερη χρήση μετοχικών ενέσεων, έμμεσα μέτρα για στήριξη μικρών εταιρειών και έγκαιρη αναδιάρθρωση θα μπορούσαν να λύσουν πολλά προβλήματα»

ΕΥΚΑΙΡΙΑ

«Η Ελλάδα συνεχίζει τα μεταρρυθμιστικά της προγράμματα και εξελίσσεται σε έναν ολοένα και πιο ελκυστικό προορισμό για επενδύσεις και επιχειρηματικές δραστηριότητες. Επιπλέον, το πρόγραμμα "Ελλάδα 2.0", που παρουσιάστηκε πρόσφατα από την κυβέρνηση, περιλαμβάνει πολλές δράσεις που θα προχωρήσουν στην περαιτέρω βελτίωση της ελκυστικότητας της Ελλάδας»



μοντέλο

«Η κρίση -και η σημασία του τουρισμού- υπογραμμίζει την ανάγκη να μεταποιοστεί η οικονομία σε υψηλότερα επίπεδα καινοτομίας, σε τομείς υψηλότερης παραγωγικότητας, επιτρέποντας στις επιχειρήσεις να αναπτυχθούν και να γίνουν πιο ανθεκτικές και παραγωγικές»